

Nr 255.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud; given Stockholms slott den 17 maj 1940.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud.

GUSTAF.

K. G. Westman.

Förslag

till

Lag

om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud.

Härigenom förordnas som följer:

Kvarstad eller skingringsförbud må ej beviljas, då sökanden och hans motpart äro medborgare i främmande stater, som äro i krig med varandra, och ingen av parterna äger hemvist här i riket. Med utländska medborgare jämställas utländska juridiska personer.

Ej heller må kvarstad eller skingringsförbud beviljas, därest sökanden grundar sin rätt på överlåtelse, som kan antagas hava tillkommit för att kringgå vad i första stycket stadgas.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1941 eller den tidigare dag Konungen bestämmer.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 maj 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga om *förbud mot beviljande av vissa exekutiva åtgärder, då parterna tillhöra utländska stater som äro i krig med varandra.*

Föredraganden anför:

»Det nu pågående kriget har medfört, att de ekonomiska förbindelserna blivit avbrutna mellan enskilda medborgare och affärsföretag i sinsemellan fientliga stater. En borgenär i något av de krigförande länderna kan icke erhålla betalning av gäldenär i fiendeland. Rätt till viss egendom kan ej heller göras gällande. Om gäldenären har tillgångar i ett neutralt land, eller om den omtvistade egendomen befinner sig där, kan emellertid exekutiv åtgärd påkallas i det neutrala landet, såframt dess lagstiftning tillåter det. Denna möjlighet att kringgå avspärrningen har utnyttjats i ganska stor utsträckning i främmande neutrala länder, och tendenser i denna riktning ha även förekommit i Sverige.

I vissa främmande länders lagstiftning ha införts särskilda bestämmelser för att motverka en dylik utveckling. Sålunda har det schweiziska förbundsrådet den 24 oktober 1939 inskränkt användningen av den exekutiva åtgärden 'Arrest', som närmast motsvarar kvarstad. Denna åtgärd, som är avsedd att användas bl. a. då gäldenären är bosatt utom Schweiz, må enligt förbundsrådets beslut i sådan händelse beviljas allenast såframt borgenären har sitt hemvist inom landet och fordringen icke överlåtit å honom i syfte att kringgå detta stadgande. Nederländska regeringen har den 22 februari 1940 i generalstaterna framlagt ett lagförslag med samma syfte. Detta förslag omfattar ett flertal exekutiva åtgärder, däribland 'conservatoir beslag', som ungefär motsvarar kvarstad, och 'executoriaal beslag', d. v. s. utmätning. I förslaget föreskrives, att de åtgärder, som där avses, icke skola få tillämpas, därest gäldenären saknar hemvist eller säte i riket, med mindre tillstånd därtill på förhand meddelats av en statlig kom-

mission. Dock skall i brådskande fall 'conservatoir beslag' kunna beviljas utan dylikt tillstånd.

I fråga om de betingelser, som enligt gällande svensk rätt krävas för att exekutiva åtgärder skola få vidtagas i rättsförhållanden mellan utomlands bosatta utlänningar, må här anföras följande. Kvarstad och skingringsförbud torde kunna meddelas av överexekutor eller lagsökningsdomare i de fall, då förutsättningar för rättegång i saken vid svensk domstol föreligga. I sådan rättegång kan förordnande om kvarstad och skingringsförbud givas av domstolen. Forumbestämmelserna i 10 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken torde medföra, att mål om fordringsanspråk kan föras vid svensk domstol mellan utomlands bosatta utlänningar, då svaranden har egendom här i landet, och likaså att tvist mellan dylika parter om bättre rätt till viss egendom kan dragas inför svenskt forum, om egendomen finnes härstädes. Domen i ett av svensk domstol avgjort mål mellan utomlands bosatta utlänningar kan tjäna såsom exekutionstitel för utmätning av egendom, som finnes i Sverige. Dessutom kan utmätning beviljas på grundval av svensk skiljedom efter fastställelse av överexekutor, och slutligen kunna utländska skiljedomar, som fastställts av Svea hovrätt, samt i vissa undantagsfall även utländska domar ligga till grund för utmätning här i landet.

I syfte att undvika missbruk under rådande utrikespolitiska förhållanden av möjligheterna för främmande rättssubjekt att erhålla exekution i Sverige har inom justitiedepartementet upprättats en promemoria med utkast till lag om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud. Enligt detta utkast må kvarstad eller skingringsförbud ej beviljas, då sökanden och hans motpart äro medborgare i främmande stater, som äro i krig med varandra, och ingen av parterna äger hemvist här i riket. Lika med utländska medborgare skola anses utländska juridiska personer. Kvarstad eller skingringsförbud skall enligt utkastet ej heller få beviljas, därest sökanden grundar sin rätt på överlåtelse, som kan antagas ha tillkommit för att kringgå nyssnämnda bestämmelse. Lagen har i utkastet endast provisorisk giltighet.

Efter remiss hava yttranden över promemorian och lagutkastet avgivits av *överståthållarämbetet*, *svenska bankföreningen* och *Stockholms handelskammare*. I yttrandena har den föreslagna lagstiftningen tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Överståthållarämbetet har motiverat sitt ståndpunktstagande på följande sätt:

Frånvaron i svensk lag av en sådan bestämmelse, som i lagutkastet avses, är enligt ämbetets förmenande en brist. Försök att med hjälp av kvarstad å här i landet befintligt gods tillskapa forum i Sverige för realiserande av rättsanspråk, som ett företag i ett land har mot företag i ett med detta krigförande land, saknas ingalunda. Hos överståthållarämbetet ha nyligen två ansökningar, som kunna förmodas haft dylikt syfte, varit föremål för prövning. Dessa blevo icke bifallna, och överståthållarämbetets beslut fastställ-

des av högsta domstolen. Därmed har rättspraxis redan givit stöd åt den princip, som remitterade förslaget avser att lagfästa. Överståthållarämbetet får i enlighet härmed för sin del förorda detta förslag. I och med att tvenne stater i intressekonflikt avstått från att söka en lösning genom överenskom- melse i godo och tillgripit krig, hava medborgarna i vardera landet visser- ligen betagits möjligheten att med anlitande av vederbörande myndigheter i det andra landet få eventuellt rättsanspråk genom dom fastställt och domen verkställd. Men rättsanspråket bör då vila i avvaktan på att fredliga förhål- landen ånyo inträda med tillfälle att göra talan gällande i vanlig ordning. I varje fall bör ej en tredje, neutral stats organ anlitas för att förverkliga dessa rättsanspråk.

I svensk rätt finns icke något stadgande som förhindrar, att exekutiva åt- *Departements-
chefen.* gärder vidtagas i rättsförhållanden mellan utländska parter, då den egendom, som exekutionen avser, finnes i Sverige. Såsom framgår av den föregående redogörelsen, har såväl i Schweiz som i Nederländerna ett ingripande i lag- stiftningsväg ansetts erforderligt för att under rådande utrikespolitiska för- hållanden begränsa möjligheterna för utländska rättssubjekt att påkalla exe- kutiva åtgärder. Ur neutralitetssynpunkt synes det lämpligt, att även i vårt land införes en regel om att exekutionsåtgärder icke skola få vidtagas, då parterna tillhöra främmande stater, som äro i krig med varandra.

De exekutiva åtgärder, vilkas användning det finnes ett praktiskt behov att inskränka, äro kvarstad och skingringsförbud. Dessa åtgärder kunna be- slutas av överexekutor eller lagsökningsdomare utan något föregående domstolsförfarande och, såvitt angår interimistiska beslut, utan delgiv- ning med sökandens motpart. Denne kan alltså överraskande drabbas av åtgärden. Utmätning däremot kan icke ske utan att den föregåtts antingen av en lagsöknings- eller domstolsprocess eller ock av ett skiljedomsförfarande. För inledande av process liksom för stadfästande av skiljedom förutsättes del- givning, och då parterna tillhöra sinsemellan krigförande länder, torde kra- vet på delgivning i regel föranleda, att utmätning omöjliggöres. Med hänsyn till det nu anförda synes det icke föreligga något behov av att låta förbudet omfatta utmätning. Om så skedde, skulle för övrigt en ganska vanskelig pröv- ning av domars verkställbarhet behöva läggas i utmätningsmannens hand. Detta skulle visserligen kunna undvikas genom att utsträcka förbudet till att avse jämväl rättegångs- och skiljedomsförfarandena, men en så långt- gående åtgärd torde icke vara påkallad och har ej heller ifrågasatts vare sig i Schweiz eller i Nederländerna. Lagstiftningen torde alltså endast böra om- fatta kvarstad och skingringsförbud.

Enligt det schweiziska förbundsrådets beslut och det nederländska lag- förslaget gäller förbudet mot de exekutiva åtgärder, som därmed avses, ut- läningar eller utomlands bosatta personer över huvud taget. Detta synes dock innebära en längre gående inskränkning än omständigheterna påkalla. Såsom redan antytts, bör lagstiftningen ej omfatta andra fall än där par- terna tillhöra sinsemellan krigförande länder. Emellertid torde icke heller alla sådana fall böra drabbas av förbudet. Om någondera parten äger hem- vist i Sverige, har han en sådan anknytning till vårt land, att han icke

lämpligen bör inbegripas under denna lagstiftning. Parterna kunna icke blott vara utländska fysiska personer utan även utländska bolag och andra juridiska personer. Det är uppenbart, att förbudet bör äga tillämpning även i sådana fall.

Det nu angivna förbudet skulle lätt kunna kringgås, om den, som icke kan erhålla kvarstad eller skingringsförbud, blott behöver överlåta sin rätt, exempelvis till en svensk, för att åtgärden skall kunna beviljas. För att hindra detta torde förbudet böra utsträckas att gälla då den, som påkallar åtgärden, grundar sin rätt på överlåtelse, som kan antagas ha tillkommit i syfte att kringgå förbudet.

Kvarstad eller skingringsförbud kan meddelas antingen till säkerhet för uppgiven fordran eller på grund av påstående om bättre rätt till viss egendom. Det kunde möjligen ifrågasättas att begränsa förbudet till att avse enbart exekution till säkerhet för fordringsanspråk, men med hänsyn till lagstiftningens syfte torde det vara lämpligare att icke göra en dylik begränsning. Ej heller synes det finnas anledning att inskränka lagstiftningen till vissa slag av egendom — såsom fartyg och banktillgodohavanden — vilka särskilt kunna antagas bli föremål för exekutiva åtgärder.

Lagstiftningen bör uppenbarligen gälla även interimistiska beslut om kvarstad och skingringsförbud. Just med avseende å dylika beslut torde lagen få sin största praktiska betydelse, när de kunna meddelas utan delgivning.

Lagen bör träda i kraft utan dröjsmål. Den bör emellertid icke erhålla tillämpning å kvarstad eller skingringsförbud, som beviljats före lagens ikraftträdande. När förbudet är betingat av krigsförhållandena, bör lagen endast givas tidsbegränsad giltighet.»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

¹ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade förslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 15 maj 1940.

Närvarande:

justitieråden EKLUND,
LAWSKI,
VON STEYERN,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 10 maj 1940 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 maj 1940, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Herman Zetterberg.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 maj 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFÖRSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, lagrådets den 15 maj 1940 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 3 maj 1940 remitterade förslaget till *lag om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud*.

Med förmälan att lagrådet lämnat förslaget utan erinran och under framhållande av att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen syntes kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlåtande i allmänhet stadgade tiden gått till ända, hemställer föredraganden att förslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Tage Evers.